

Rokay Zoltán

Jens Baggesen (1764–1826), dán költő, Pyrker László János velencei pátriárka, egri érsek (1772–1847) költészetének méltatója, J. G. Fichte (1762–1814) német filozófus kortársa

Pyrker László János egri érsek életét és munkásságát sokan megírták. Részemről mindössze Zivuska Jenő *„Pyrker László élete és művei. Besztercebányán. 1904”* monográfiájára szorítokozom. Pyrker műveiről, illetve azok értékeléséről szólva Zivuska többek között az alábbiakat mondja:

„... a dicséreteket a maguk értékére kell redukálnunk. Si dou faciunt idem, non est idem. Azt kell tekintetbe vennünk, hogy mekkora látókörrrel bíró, milyen ítéletű és milyen műveltségű egyének nyilatkoztak a magasztalás hangján költőnk munkásságáról. Szót nem vesztegetve arra a tényezőzésre, a mit néhány szegény ördög véghezvitt, hogy dicshimnuszáért a nagy úrtól pár forintot kapjon, vagy őt pártfogójának nyerve meg, lássuk egy érdektelen, de korlátolt embernek elismerő bírálatát, a milyenből Pyrkernek bőven kijutott. Baggesen V. Károly megéneklőjének nevét két helyen is világgákürtölte. Baggesen Immanuel költő volt maga is, a Parthenais erotikus tárgyú eposz szerzője, a kinek meghibbant ítélő képességén nem lehet eléggé csudálkozni, a hogyan Klopstockot és Pyrkert egymással párhuzamba állítja. Szerinte a déli németek Homerosa Pyrker, mint az éjszakiaké Klopstock. De Pyrker felülmúlja éjszaki Homerost, mert Klopstock előadása mélyen alatta maradt a választott isteni tárgynak, míg Pyrker magasan lebeg felette, mert emberi dolgot énekel, maga is ember lévén, a ki a porban angyal nem lehet. Fogadjuk el helyes ítéletnek, amit Baggesen Klopstockról mond, de a Pyrkerről mondottat nem lehet Elfogadnunk, mert nem igaz.”

Jens Baggesen: „A nagy ötödik Károly nagyobb megéneklőjéhez: Ladislaus Pyrkerhez, 1825.” címzett ódájáról van szó. Zivuska szavai beleillenek Pykerről megrajzolt képének egészébe. Pyrker irodalmi géniusza egyébként is vitatott, s nálunk magyaroknál ehhez hozzájárul, hogy „magyar létére” németül írt. Ez egy irodalmi vitát robbantott ki. Zivuska közel jár az igazsághoz, amikor Pyrker „irodalmi dicsőségét” az ő legmagasabb egyházi és anyagi pozíciójának tulajdonítja. Ezen az sem változtat, hogy 1834-től a tübingeni (stuttgarti) Cotta adta ki Pyrker műveit, felvéve őt a német klasszikusok gyűjteményébe.

Elgondolkodtató, amit Zivuska Baggesenről mond. Hogy az mennyire találó, azt a dán költő életművéből és életrajzából tudhatjuk meg. Jens Immanuel Baggesen 1764-ben született Dániában, Seeland szigetén, igen szegény szülőktől. Már gyermekkorától másolással kereste kenyerét, majd ösztöndíjat szerzett és Göttingenben tanult teológiát. Különböző írásai jelentek meg, főleg német nyelven. 1789-ben indult el első nagy schweizi útjára. Ekkor ismerkedett meg Sophie von Hallerrel, akit 1790-ben feleségül vett. Zürichben találkozik Lavaterral, és barátságot köt J. G. Fichtével, aki ott működött mint házitanító. Baggesen 1811-13. a kiel egyetemen dán nyelvet és irodalmat tanított. Gyakran voltak anyagi gondjai, az adósok börtönét is megjárta. Nyugodtan sorolhatjuk őt Zivuskával a „tányérozók” közé. Egész életén át hajlott a depresszióra, aminek következtében elméje elborult, s így ismét igazat kell adnunk Zivuskának, aki a dán költő „meghibbant ítélőképességéről” beszél. 1826-ban halt meg, Kielben temették el.

A Parthenais

Baggesent minden bizonnyal svájci utazásai és Sophie von Haller iránt érzett szerelme ihlette ennek az eposznak megírására. A mű legelőször 1803-ban jelent meg, s elbeszéli, miként indult a három nővér: Myris, Cynthia és Daphne, Andros és Theone von Bonal leányai, Nordfrank, „az északi költő” kíséretében, Bernből egy gyalog útra a Jungfrau-hegycsúcshoz. Az elbeszélés „kulisszáját” hellenizált alpesi világ alkotja (Jungfrau, Eiger, Bern – Ida, Olymposz, Parnassusz) Hermész és Ámor istenek, akiket a törökök elűztek az Olymposzról, a berni hegyvidékre menekültek. Amor egy nyila megsebzti Nordfrankot, aki halálosan beleszeret Myriszbe, majd különböző viszontagságok után a szülők beleegyezésével eljegyzi Myriszt. Baggesen egyvelege inkább mesterkéltnél mint mesteri.

Baggesen és Fichte „barátsága”

Már volt róla szó, hogy a dán költő Schweizban ismerkedett meg J. G. Fichtével (1762-1814) a német idealizmus kimagasló alakjával, Klopstock unokahúgának

Johanna Rahnnak férjével. – A német filozófus és a dán költő bensőséges, bizalmas barátságot kötött, amely egészen addig tartott, amíg ki nem derült, hogy Baggesen egy gúnydalt írt Fichte filozófiájáról. (Nem tudni, Pyrkerről írt-e? Az ő róla zengett óda nem feltétlen őszinte). – Meg kell említeni, hogy Fichte franciaországi kapcsolatait akarta felhasználni arra, hogy rendszerét – mint „a szabadság első rendszerét” a forradalom hazájában népszerűsítsék, amiért Fichte viszonzásul „szerényen” életjáradékot kért Franciaországban.

Az előadottak alapján elmondhatjuk: úgy tűnik Zivuska Jenő találóan jellemezte mind Baggesent, mind Pyrkert, anélkül, hogy ez utóbbi főpásztori buzgalma és páratlan mecenaturája csorbát szenvedne.

Irodalom

Zivuska Jenő, Pyrker László élete és műve, Besztercebánya. 1901.

Pyrker János emlékkönyv. (Szerk.: Hölvényi György), Eger, 1987.

Adrian Aebi, Jennis Immanuel Baggesens „Parthenais...”. Online Zeitschrift der SAGG I/2002

August Baggesen: Jens Baggesens Biographie. Kjobenhavn, 1842 (I–IV). Reprint (USA-h.n.) 2011.

Rokay Zoltán, Johann Gottlieb Fichte (1762–1814) élete és műve. Óbecse, 2013.